

Horváth István Károly latin nyelvi és kultúrtörténeti verseny 2006-2007

Fordítási feladat

I. forduló II. kategória

Fordítsd magyarra az alábbi szöveget szótár segítségével! Ügyelj a pontos, de szép stílusú, magyaros fordításra!

HANNIBAL, A RÓMAIAK ÖRÖK ELLENSÉGE

Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit¹, non est infitiandum Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus antecedit fortitudine cunctas nationes. Nam quotienscumque cum eo congressus est² in Italia, semper discessit superior. Quod³ nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem. Hannibal autem odium erga Romanos sic conservavit, ut prius animam quam id deposuerit, qui⁴ quidem cum patria pulsus esset et alienarum opum indigeret, numquam destiterit animo bellare cum Romanis. Nam Antiochum⁵, omnium iis temporibus potentissimum regem tanta cupiditate incendit bellandi, ut usque a Rubro mari arma conatus sit inferre Italiae.

Magyarázatok:

1. superarit = superaverit
2. congressus est – alanya Hannibal
3. quod – fordítása itt: „tehát”
4. qui = Hannibal
5. Antiochus, i. m. - III. Antiokhosz szeleukida király Kr. e. 192-188 között viselt háborút Róma ellen.

Javítási útmutató a fordításhoz

Ha igaz az, amiben senki sem kételkedik, hogy a római nép valamennyi népet felülmúlta bátorságban, nem tagadható/nem tagadhatjuk/el kell ismerni, hogy Hannibal annyival előzte meg a többi hadvezér(eke)t (katonai) jártasságban/tudásával, amennyivel a római nép vitézségben/bátorságával az összes nép előtt járt. Mert valahányszor megütközött vele/a római néppel Itáliában, mindig győztesként/győztesen távozott. Tehát, ha otthon/ hazájában saját polgártársainak irigysége/gyűlölködése meg nem gyengítette volna, úgy tűnik, képes lett volna felülmúlni/ legyőzni a rómaiakat. Sokak féltékenykedése/ irigysége azonban legyőzte egy(etlen) ember vitézségét. Hannibal pedig (úgy) (meg)őrizte a gyűlölséget a rómaiak ellen/a rómaiak elleni gyűlölséget, (úgy)hogy előbb vált volna meg életétől/lelkétől, mint attól; ő bizony/ pedig, miután elűzték/száműzték hazájából, és mások segítségére/idegen(ek) segítség(é)re szorult, nem/sosem állt el lelkében attól/ attól a szándékától, hogy a rómaiakkal harcoljon/háborút viseljen. Ugyanis Antiochust, aki abban az időben (minden király közül) a leghatalmasabb király volt, oly mértékben feltűzelte a háborúskodás vágyával, hogy az egészen a Vörös-tenger(től) mellől próbált/ készült háborút indítani Itália ellen.

Pontozás: A szöveget két különböző eljárással (A, B) értékeljük, majd az így kapott részpontszámokat összegezzük.

A) Vizsgáljuk meg a kiemelt szavak, kifejezések fordításának a helyességét, és pontozzuk ezeket az alábbiak szerint. (Helyes fordítás alatt nem a stilisztikailag szép fordítást értjük, hanem az olyan fordítást, amely azt tükrözi, hogy a fordító pontosan felismerte a szerkezet elemeit.) Kétpontos kifejezések esetében részpontszám nem adható!

Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes **virtute** superarit¹, **non est infitiandum Hannibalem tanto praestitisse** ceteros imperatores **prudencia**, **quanto** populus Romanus antecedit **fortitudine** cunctas nationes. Nam quotienscumque cum eo congressus est² in Italia, semper discessit **superior**. Quod³ nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem. Hannibal autem odium erga Romanos sic conservavit, **ut** prius animam quam id deposuerit, qui⁴ quidem cum **patria pulsus esset** et alienarum opum indigeret, numquam destiterit animo bellare cum Romanis. Nam Antiochum, omnium iis temporibus potentissimum regem tanta **cupiditate** incendit **bellandi**, ut usque a Rubro mari arma conatus sit inferre **Italiae**.

virtute – ablativus limitationis – 1 pont
non est infitiandum – coniugatio periphrastica – 2 pont
Hannibalem ... praestitisse – accusativus cum infinitivo – 2 pont
tanto ... quanto – a korrelatívumok helyes fordítása – 1 pont
prudencia – ablativus limitationis – 1 pont
fortitudine – ablativus limitationis – 1 pont
superior – attributum praedicativum – 1 pont
nisi ... debilitatus esset ... potuisse – casus irreális – 2 pont
domi – locativus – 1 pont
civium suorum invidia – (gen. subiectivus, abl. rei eff. /causae) a kifejezés helyes fordítása – 1 pont
debilitatus esset – passzív szerkezet helyes fordítása – 1 pont
videtur superare potuisse – nominativus cum infinitivo – 2 pont
ut ... deposuerit – következményes mellékmondatként való fordítása – 1 pont
multorum – genitivus subiectivus – 1 pont
patria pulsus esset – a kifejezés helyes fordítása – 1 pont
cupiditate bellandi – a kifejezés helyes fordítása – 1 pont
Italiae – dativus incomodi – 1 pont

Összesen: 21 pont

B) Értékeljük a fordítást a következő szempontok szerint:

1. Szótárhasználat (Milyen jól kezeli a fordító a szótárat, megtalálja-e benne a szavakat, pontosan választja-e ki a szó jelentései közül a megfelelőt?) Adható: 0 – 3 pont

2. Magyarosság (A fordítás szövege megfelel-e a magyar nyelv grammatikai szabályainak pl. helyes-e a szórend a mondatokban, megfelelő-e az állítmány és az alany, az állítmány és a tárgy egyeztetése, az összetett mondatok sorrendje kiaknázza-e a magyar nyelv adta lehetőségeket stb.)

Adható: 0 – 5 pont

3. Szövegértés (Érezhető-e a fordításon, hogy a fordító pontosan megértette a szöveget, és törekedett, hogy ezt kifejezésre juttassa a szövegkohézió eszközeivel pl. téma-réma tagolás, kötőszavak, szinonimák, ok-okozati viszony stb.)

Adható: 0 – 5 pont

Összesen: 13 pont

A fordításért adható összpontszám tehát: 21 + 13 = 34 pont

Horváth István Károly latin nyelvi és kultúrtörténeti verseny 2006-2007

Fordítási feladat

I. forduló I. kategória

Fordítsd magyarra az alábbi szöveget szótár segítségével! Ügyelj a pontos, de szép stílusú, magyaros fordításra!

A HANGYA ÉS A LÉGY

Állatmese

Olim formica et musca acriter contendebant. Musca superbe dixit: „Ego templa deum¹ perlustro, et exta omnia praegusto. Laboro nihil atque optimas res capio. Num aliquid simile tibi contingit, rustica? Tu potesne² conferre te meis laudibus?”. Tunc formica respondit: „Convictus deum sane gloriosus est ei, quem invitant, at tu ibi invisus es, et si venis, abigeris. Nihil laboras, ideo nihil habes, et omnibus rebus eges. Per hiemem circa murum stercus te alit, et te facile frigora excidunt. Ego vero grana in hiemem studiose congero, et in copiosa domo laete vivo”. His verbis formica superbiam muscae retudit³. Ut fabella docet, homines in duas partes discernuntur: alii se falsis ornant laudibus, alii veras virtutes habent.

Magyarázatok:

1. deum = deorum
2. potesne = potes + ne = num potes
3. retundo 3

Javítási útmutató a fordításhoz

Egyszer a légy és a hangya hevesen versengett (egymással). A légy gőgösen így szólt: „Én bejárom az istenek templomait/az istenek templomaiban járok, és minden áldozati étket/lakomát (előre) megízlelek. Nem dolgozom/egyáltalán nem dolgozom/semmit sem dolgozom, és/mégis a legjobb dolgokban van részem”. (Vajon) jut-e neked osztályrészlél valami/bármilyen hasonló, te vidéki (hangya)/ durva/ faragatlan? Össze/hozzá tudod-e mérni magad az én dicsőségemmel/ kiválóságomhoz? Akkor a hangya így válaszolt: „Az istenek asztaltársasága/az istenek asztaltársának lenni nagyon dicső dolog annak, akit meghívnak, te azonban gyűlöletes vagy a ott, s ha odamégy, elkergetnek. Nem dolgozol, ezért nincs semmi, s minden dolognak híjjával vagy/mindent nélkülözöl/mindenben hiányt szenvedsz. A tél folyamán a (város)fal(ak) környékén a trágya/ szemét táplál/lát el (téged), és a hideg(ek) könnyen elpusztít(anak)/ megsemmisít(enek) (téged). Én azonban télire/ a télre szorgalmasan gyűjtöm a magvakat/magvakat gyűjtök, és gazdag házamban vígan élek”. A hangya ezekkel a szavakkal verte vissza/ zabolázta meg a légy gőgjét/fennhéjázását. Az emberek, ahogy a mese tanítja, két részre/ kétfelé oszlanak: Egyesek hamis dicsőséggel ékesítik magukat, mások (azonban) igazi erényekkel rendelkeznek/ valódi erények birtokában vannak.

Pontozás: A szöveget három különböző eljárással (A, B, C) értékeljük, majd az így kapott részpontoszámokat összegezzük.

A) Tagmondatonként 1 pont adható minden tagmondat elfogadható fordításáért. A mondat fordítása elfogadható, ha az alapját képező alany, állítmány, (tárgy, ha van) fordítása pontos. Az egyéb mondatrészek fordításának a helyességét nem kell figyelembe venni a tagmondatonként adható 1 pont odaítélésekor. (Részpontoszám nem adható!)

Olim formica et musca acriter contendebant. – 1 pont

Musca superbe dixit: - 1 pont

„ Ego templa deum perlustro, - 1 pont

et exta omnia praegusto. - 1 pont

Laboro nihil – 1 pont

atque optimas res capio. - 1 pont

Num aliquid simile tibi contingit, rustica? - 1 pont

Tu potesne conferre te meis laudibus? - 1 pont

Tunc formica respondit: - 1 pont
„Convictus deum sane gloriosus est ei, - 1 pont
quem invitant, - 1 pont
at tu ibi invisus es, - 1 pont
et si venis, - 1 pont
abigeris. - 1 pont
Nihil laboras, - 1 pont
ideo nihil habes, - 1 pont
et omnibus rebus eges. - 1 pont
Per hiemem circa murum stercus te alit, - 1 pont
et te facile frigora excidunt. - 1 pont
Ego vero grana in hiemem studiose congero, - 1 pont
et in copiosa domo laete vivo”. - 1 pont
His verbis formica superbiam muscae retudit. - 1 pont
Ut fabella docet, - 1 pont
homines in duas partes discernuntur: - 1 pont
alii se falsis ornant laudibus, - 1 pont
alii veras virtutes habent.” - 1 pont

Összesen: 26 pont

B) Vizsgáljuk meg az aláhúzott szavak, kifejezések fordításának a helyességét, és adjunk ezekre is pontot az alábbiak szerint:

Olim formica et musca acriter contendebant. Musca superbe dixit: „ Ego templa deum perlustro, et exta omnia praegusto. Laboro nihil atque optimas res capio. Num aliquid simile tibi contingit, rustica? „Tu potesne conferre te meis laudibus?”. Tunc formica respondit: „Convictus deum sane gloriosus est ei, quem invitant, at tu ibi invisus es, et si venis, babigeris. Nihil laboras, ideo nihil habes, et omnibus rebus eges. Per hiemem circa murum stercus te alit, et te cfacile frigora excidunt. Ego vero grana in hiemem studiose congero, et in copiosa domo laete vivo”. His verbis formica superbiam muscae retudit. Ut fabella docet, homines in duas partes adiscernuntur: alii se falsis ornant laudibus, alii veras virtutes habent.”

a – A tagmondat helyes fordításáért, ha a fordításon érződik, hogy a diák teljesen megértette a mondatot és minden mondatrész a helyére került: 2 pont

b – a passzív igealak helyes fordításáért: 1 pont

c – az adverbium helyes fordításáért: 1 pont

d – a passzív igealak helyes fordításáért: 1 pont

Összesen: 5 pont

C) Értékeljük a fordítást a következő szempontok szerint:

1. Szótárhasználat (Milyen jól kezeli a fordító a szótárat, megtalálja-e benne a szavakat, pontosan választja-e ki a szó jelentései közül a megfelelőt?) Adható: 0 – 3 pont

2. Magyarosság (A fordítás szövege megfelel-e a magyar nyelv grammatikai szabályainak pl. helyes-e a szórend a mondatokban, megfelelő-e az alany és az állítmány, az állítmány és a tárgy egyeztetése stb.) Adható: 0 – 3 pont

3. Szövegértés (Érezhető-e a fordításon, hogy a fordító pontosan megértette a szöveget, és törekedett, hogy ezt kifejezésre juttassa a szövegkohézió eszközeivel pl. téma-réma tagolás, kötőszavak, szinonímák stb.) Adható: 0 – 3 pont

Összesen: 9 pont

A fordításért adható összpontszám tehát: $26 + 5 + 9 = 40$ pont